Nálepkovanie konzervatívcov v liberálnych médiách a naopak

Labeling conservatives in the liberal media and vice versa

Terézia Rončáková
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Abstrakt:
Konzervatívno-liberálna polarizácia spoločnosti je v súčasnosti aktuálna v celej západnej civilizácii a je aj úlohou spoločenských vied skúmať jej príčiny, prejavy a účinky na medziľudské vzťahy, politické (a voličské) správanie a iné aspekty spoločenského života. Ponúkaný príspevok predstavuje výsek priebežného rozsiahleho výskumu slovenských liberálnych a konzervatívnych názorových mediálnych textov, konkrétne rámcovanie vypuklých kultúrno-etických problémov v oboch typoch médií. Autorka na podklade teórie rámcovania identifikuje kľúčové kategórie – ľudovo „nálepky“ –, do ktorých novinoví komentátori vtesnávajú svoj postoj k sporným témam kultúrnej vojny a ku konzervatívnej alebo k liberálnej protistrane protistrane.
Kľúčové slová: konzervativizmus, liberalizmus, rámcovanie, médiá, Slovensko

Abstract:
The conservative-liberal polarization of society is currently topical throughout Western civilization, and it is also the task of the social sciences to study its causes, manifestations and effects on interpersonal relationships, political (and voting) behaviour and other aspects of social life. The offered contribution represents a section of the ongoing extensive research of Slovak liberal and conservative opinion media texts, specifically the framing of prominent cultural and ethical problems in both types of media. Based on the theory of framing, the author identifies key categories – popularly known as "labels" – into which newspaper commentators squeeze their attitude to the controversial topics of the culture war and to the conservative or liberal counterpart of the opposing party.
Key words: conservatism, liberalism, framing, media, Slovakia

Úvod

Polarizácia spoločnosti patrí v súčasnosti medzi intenzívne skúmané témy spoločenských vied. Sociológia, politológia a antropológia skúmajú charakter, intenzitu, príčiny a dôsledky

hlbokého rozdelenia medzi spoločenskými skupinami (Jou 2013; Michaud, Carlisle & Smith 2009; Kanovský & Kocičová 2018); sociálna psychológia si všíma morálne súvislosti politických presvedčení (Valdesolo & Graham 2016; Feinberg & Willer 2015) a zisťuje, či a nakoľko politicko-spoločenské presvedčenia ľudí súvisia s ich vrodenými nastaveniami (Young 2019) a mediálna veda nás učí, že veľkú časť týchto problémov spôsobuje novodobá komunikácia prostredníctvom ideologicky silne profilovaných médií a zároveň sociálnych médií, ktorá ľudí uzatvára do „bublín" a zosilňuje klanové myslenie a dehumanizáciu „tých druhých" (Diercks & Landerville 2017; Chcherbakova & Nikiforchuk 2022; Januškevičiūtė 2022; Kitchens, Johnson & Gray 2020).

Slovenská spoločnosť v tom nie je výnimkou. V jej tradične kresťanskom (najmä katolíckom), do značnej miery vidieckom prostredí malej krajiny s krátkymi dejinami národnej a štátnej samostatnosti sa prejavuje silné rozpoltenie obyvateľov na „progresívnych" a „konzervatívnych", pričom zjednodušujúco (a globalizujúco) sa používajú aj termíny „liberálni" a „konzervatívni". Rôznosť ich názorov sa týka napr. tém kovidovej pandémie a očkovania proti koronavírusu, vojny na Ukrajine a zodpovednosti Ruska za ňu, zelených politík Európskej únie, LGBTI aktivizmu aj tradičných bioetických otázok (umelých potratov, eutanázie, umelého oplodnenia a pod.).

Rozličné aspekty slovenského konzervatívno-liberálneho sporu sme v predchádzajúcich výskumoch spracúvali napr. z hľadiska vzťahu médií a cirkvi, resp. náboženstva (Rončáková 2016, 2022c, 2023b), z hľadiska argumentácie používanej na oboch stranách (Rončáková 2015, 2021, 2022a), z hľadiska lexiky a jazykovej expresivity na oboch stranách (Rončáková & Kaščáková 2023), z hľadiska vzájomného vnímania sa konzervatívcov a liberálov (Rončáková 2022b). V najnovšom výskume prepájame a rozširujeme doterajšie metodologické prístupy rámcovej, argumentačnej, atribučnej a lingvistickej analýzy a skúmame na ploche slovenských konzervatívnych a liberálnych médií všetky tri aspekty konzervatívno-liberálneho vzťahu, pýtajúc sa:

- Aké osobnostné vlastnosti a morálne kvality prisudzujú konzervatívci a liberáli „tým druhým"?
- Ako „tých druhých" rámcujú (nálepkujú)?
- Na akých argumentačných základoch stavajú svoje kľúčové presvedčenia?
- Ako sa o „tých druhých" vyjadrujú z hľadiska lexiky a expresivity?

V predkladanom texte budeme spomedzi týchto otázok odpovedať na tú o rámcovaní, resp. nálepkovaní „tých druhých". Keďže tento výskum je v počiatočných fázach, prinesieme prvé zistenia na základe analýzy časti liberálnej mediálnej vzorky, pôjde teda o jednostranné

„nálepkovanie“ konzervatívcov zo strany liberálov. Samozrejme, výskum pokračuje a pri ďalších príležitostiach postupne zverejníme ostatné zistenia.

Stav problematiky

Liberálno-konzervatívny vzťah nadobúda v rámci dlhodobého spoločensko-politického vývoja rozličné podoby a v súčasnosti sledujeme jeho vyostrenie v súvislosti s novodobým pravicovým extrémizmom na jednej strane (Mikulčíková 2010; Koziak & Hvasta 2019) a progresívnymi excesmi na druhej strane (Palko 2019). Stretávame sa s optimistickými presvedčeniami o možnej vzájomnej zhode a spolupráci (Betinský 2022a; 2022b; Mojžiš, Hríb, 2021) aj so skeptickými názormi o nemožnosti dialógu (Rončáková 2018). Dôležité je pritom rozlíšiť kultúrno-geografické špecifiká. Náš výskum vychádza zo slovenskej reality, zovšeobecniteľnej na realitu strednej a východnej Európy (CEE). Autori sa zhodujú, že postkomunistické krajiny prekonali posun od liberalizmu 90. rokov po konzervativizmus 2000. rokov. Liberálne strany doplatili na svoje spojenectvá s komunistami, čo konzervatívci využili a kritizovali spojenie liberalizmu a socializmu (Rae 2008; Zalewski 2016; Buzogány & Varga 2018). CEE krajiny si bez problémov osvojili demokratický systém inštitúcií a ekonomický liberalizmus, ale nepriklonili sa k liberálnej ideológii (Kuninski 1997). Keďže s potrebou ekonomickej transformácie súhlasili strany naprieč politickým spektrom, ideologický boj sa preniesol na pole kultúrnych, symbolických a národných záležitostí (Kiss 2002). Pre proti-liberálny politicko-ideologický pól sa sprvu používalo označenie autoritariánsky, neskôr sa presadilo pomenovanie illiberálny. Ten niektorí označujú za „brand“ dlhoročného maďarského premiéra Viktora Orbána a Maďarsko za „poster child“ illiberalizmu (Rone 2021), za illiberálnu „avantgardu“ (Buzogány & Varga 2018) alebo za trendsettera (Szelenyi & Csillag 2015). Ďalším konzervatívnym „vlajkonosičom“ je v tomto regióne Poľsko, kde sa tiež sformovalo nové konzervatívne intelektuálne hnutie vracajúce sa do medzivojnového obdobia a kritizujúce liberálny ateizmus, nihilizmus a nemorálnosť (Rae 2008).

Kľúčovými témami oživeného stredo- a východoeurópskeho konzervativizmu sú vlastenectvo, náboženstvo a rodina – totožné s témami rezonujúcimi medzi americkými neokonzervatívcami. Avšak na rozdiel od amerických neo-cons prisudzujú postkomunistickí neo-cons významnú rolu pri ochrane týchto hodnôt štátu (Szelenyi & Csillag 2015). Všeobecný trend renesancie konzervativizmu je však spoločný západnej Európe, USA aj CEE, hoci tejto paralele sa venuje málo pozornosti (Behr 2021). Globálne črty má aj redefinícia konzervatívnej/pravicovej ideológie na anti-liberálnu (Behr 2021; Nadler 2020).

Preto sú aj v prostredí CEE inšpiratívne súčasné americké výskumy konzervatívno-liberálnych vzťahov. D. Young napr. dokazuje psychologickú podmienenosť konzervatívnej alebo liberálnej orientácie a zdôrazňuje komplementaritu oboch vnútorných nastavení. Tento potenciál by sa mal využiť na spoluprácu a nie na antagonizmus a nenávisť (Youg 2019; 2020). A. Nadler skúma zo svojej (priznanej) liberálnej pozície „structure of feeling" konzervatívnych mediálnych konzumentov a tvrdí, že konzervatívna identita stojí do značnej miery na negatívnych pocitoch sebaľútosti a pozicionovania sa do roly obete, typických pre konzervatívcov už v časoch prvotnej cirkvi aj Francúzskej revolúcie. Vysvetľuje to ako spontánnu reakciu privilegovanej vrstvy na strácanie pozícií, statusových a majetkových výhod. Zároveň zdôrazňuje „enormnú úlohu" konzervatívnych médií ako zosilňovačov a šíriteľov emotívnych naratívov – aby následne ponúkali balzam na rany, ktoré samy spôsobili (Nadler 2020, 2022).

Súčasný kultúrno-etický spor, samozrejme, nie je nový. Tvorí podstatu kultúrnej vojny s počiatkami v Bismarckovom Nemecku v 70. rokoch 19. storočia a v dejinách vždy býval prepojený s náboženskou otázkou. Bismarckov zápas sa orientoval priamo proti Katolíckej cirkvi a tzv. „Kulturkampf" bol zápasom sekulárnych a cirkevných autorít. V 20. a 30. rokoch 20. storočia oživil pojem „kultúrna vojna" taliansky marxista Antonio Gramsci, ktorý rozlíšil dve formy výkonu moci: „direct domination" a kultúrnu, resp. ideologickú „hegemóniu". Tú druhú považoval za dôležitejšiu, čím sa rozišiel s Marxovým „ekonomizmom" a dôraz presunul zo „základne" na „nadstavbu". Vládnuca trieda musí byť podľa neho schopná ukuť „hegemonic bloc" v zmysle intelektuálneho a morálneho vodcovstva (Laclau & Mouffe 1985, 66) a získať súhlas masového človeka. To sa dosahuje cez kultúrne inštitúcie od školstva cez umenie, súdnictvo, médiá a cirkvi po rozličné iné masové organizácie. Gramsci toto postupné nadobúdanie kultúrnej prevahy nazýval „war of position" (Gramsci 1971, 235) a neskorší teoretici ho pomenovali „dlhým pochodom inštitúciami" (výraz prevzatý od nemeckého študentského aktivistu a sociológa Rudiho Dutschkeho z r. 1967/68). Gramsciho idey aktualizovali v 70. a 80. rokoch najmä neomarxista Ernesto Laclau (s Chantal Mouffe) a „krstný otec multikulturalizmu" (Butler 2014) Stuart Hall. Reagovali na vtedajší vzostup pravicového populizmu M. Thatcherovej, krízu ľavice a objavovanie sa nových spoločenských hnutí spojených s identitou (feministky, černosi, gayovia a lesby) (Colpani 2022, 224). Hall, vyzdvihovaný aj ako zakladateľ cultural studies, uvažoval o hegemónii ako o „kultúrnej mobilizácii súhlasu naprieč spoločnosťou" (Wood 1998, 401). Zaujímal ho pôvod spoločenského súhlasu, rozvíjal teóriu recepcie (dekódovania posolstiev) a v jej rámci súhlas – kritický súhlas – aj odpor. Snažil sa vyvažovať úlohu spoločenského diskurzu

aj vnútroštátnej kohézie (Hall 1985, 92 – 93). Naopak, Laclau kládol dôraz na význam diskurzu v pluralitnej spoločnosti a dosahovanie hegemónie chápal predovšetkým ako konštruovanie nových významov a vytváranie morálneho, kultúrneho a symbolického poriadku. Ch. Mouffe dokonca vo svojej teórii agonistickej demokracie chválila ustavičný ideologický zápas a výsledkami boja o hegemóniu sú podľa nej len „dočasné hegemonické konštrukcie, ktoré zhromažďujú oponentov okolo spoločnej agendy“ (Sekerák 2015, 28).

Ďalšie oživenie pojmu „kultúrna vojna“ nastalo na začiatku 90. rokov 20. storočia zásluhou Jamesa Davisona Huntera, ktorý poukázal na existenciu tzv. „hot-button issues“ (potraty, homosexualita, odluka cirkvi a štátu, rekreačné drogy, cenzúra, súkromie, vlastníctvo zbraní). Takto chápaná kultúrna vojna sa už nevedie na základe náboženstva, etnicity, sociálnej triedy ani politickej príslušnosti, ale na základe ideologického svetonázoru (Hunter 1992). Ten sa zvykne vyjadrovať opozíciou tradicionalisti/konzervatívci vs. progresívci/liberáli. Znamená to, že ortodoxné/progresívne zložky naprieč rôznymi náboženstvami, etnikami, triedami či politickými stranami sú si navzájom bližšie než ortodoxní a progresívni zástupcovia vnútri vlastných komunít (Hunter 2009, s. 1 316; Dreher 2017, s. 177)[1]. Priamo na Gramsciho v tomto kontexte odkázal J. Fonte (2000), ktorý svetonázorové protipóly pomenoval „gramsciovský“ a „tocquevillovský“. Ten prvý charakterizuje presvedčenie, že morálne pravdy sú subjektívne a závisia od historických okolností; treba ich teda sociálne konštruovať, a to tak, aby sa oslobodzovali utláčané menšiny (rozšírené z klasických Marxových „utláčaných“ o ženy, rasové či sexuálne menšiny). Pre tocquevillovský svetonázor je typická viera, že existujú objektívne morálne pravdy aplikovateľné na všetkých ľudí všetkých čias; a tieto treba revitalizovať, aby sa spoločnosť obrodzovala. K stretu týchto dvoch svetonázorov dochádza napr. pri posudzovaní „zločinov z nenávisti“ a „inštitucionálnej diskriminácie“. Gramsciovský prístup preto niektorí kritizujú ako hrozbu vytvárania novej privilegovanej vrstvy (ženy, menšiny) a nerovnosti pred zákonom (Rabinowitz 2000). V kultúrne vojne ide teda o moc nad spoločenskou definíciou správneho a nesprávneho (Buchanan 1992), o „privilégium formovať morálny poriadok“ (Hunter 2009, s. 1 319). Problematika kultúrnej vojny je rozpracovaná aj v kresťanskom teologickom a spoločenskom prostredí, pričom za bojujúce strany sa považujú „dve odlišné

[1] Označovanie dvoch strán súčasných kultúrno-etických sporov sa rôzni v závislosti od historických, spoločenských a kultúrnych kontextov. Za najvšeobecnejší a najzaužívanejší považujeme protiklad konzervatívny – liberálny a tieto pomenovania preferujeme aj v predloženom texte. Ku konzervatívnemu (konzervativizmu) sa ešte pridružuje pojem pravicový a tradicionalistický, k liberálnemu (liberalizmu) pojmy ľavicový a progresívny. Zároveň treba zdôrazniť, že kultúrno-etický význam týchto pojmov je iný ako ekonomický, ktorý predstavuje iba výsek konzervatívnej či liberálnej filozofie (Cíbik, 2017, s. 16).

chápania a realizácie kultúry ľudského bytia“ (Rakús 2005), pre ktoré sa ujali pomenovania pochádzajúce od pápeža Jána Pavla II.: kultúra života[2] a kultúra smrti (Ján Pavol II. 1995, čl. 21, 28, 50, 87, 95; Jeffreys 2001, s. 360).

Metodológia

Teória rámcovania a na ňu naviazaná metóda rámcovej analýzy siaha do 90. rokov 20. storočia, ale jej základy boli položené už skôr. Sociológovia, politológovia, psychológovia aj mediálni vedci si všímali, že je rozdiel medzi tým, aké veci skutočne SÚ, a tým, ako ich VNÍMAME a hodnotíme. Už v 70. rokoch 20. storočia sa tomu začal intenzívnejšie venovať E. Goffman (1974), prevezmúc pojem „rámcovanie“ od G. Batesona (1955). V 90. rokoch 20. storočia výskumníci oživili tento koncept najmä s ohľadom na silu televízie a jej vplyv na vtesnávanie príliš komplexného sveta do „rámcov“. Podľa R. Neumana bola v danom čase práve televízna obrazovka tou platónovskou tieňohrou na stene jaskyne (Neuman, Just & Crigler 1992). S. Iyengar (1991) zasa skúmal vplyv televízie na vzťah bežných ľudí k politikom, konkrétne na ich tendenciu pripisovať politikom viac alebo menej zodpovednosti. Za jedného z otcov teórie rámcovania sa považuje R. Entman (1993), ktorý pomerne chaotický priestor reflektujúci rámcovanie v rozličných humanitných vedných disciplínach vyčistil a dodnes sa najviac cituje práve jeho definícia rámcov:

> „Rámcovať znamená vyberať niektoré aspekty vnímanej reality a tie následne zdôrazňovať, čím sa ponúka definícia, príčinná interpretácia, morálne hodnotenie a/alebo odporúčané riešenie daného problému“ (Entman 1993, s. 52).

Z tejto definície vyplývajú štyri funkcie rámcov, ktoré však nie každý rámec musí spĺňať všetky:

- definovať problém;
- diagnostikovať príčiny;
- vynášať morálne súdy;
- navrhovať reakcie a postupy.

Jednotliví autori zhodne poukázali na dva základné druhy rámcov, ktoré rozlične pomenúvali (epizodické, strategické, akčné, hrové vs. tematické, kontextové), avšak vyjadrili rovnaký obsah. Ak by sme prevzali terminológiu S. Iyengara, môžeme hovoriť o rámcoch:

- epizodických: konkrétne, čiastkové, zamerané na akciu, práve sa dejúce;
- tematických: kontextové, zamerané na podstatu, reflektujúce časový vývoj.

[2] Niektorí autori preferujú pomenovanie kultúra lásky (Klembárová 2013).

Médiá systematicky preferujú epizodické rámce (to, čo sa dá zrozumiteľne odprezentovať na malej ploche) pred tematickými (to, čo si vyžaduje analýzu a väčšiu mentálnu angažovanosť príjemcu). Toto povyšovanie stratégie nad obsah a podstatu vedie k skeptickému, negativistickému, až opovržlivému postoju bežných mediálnych konzumentov k verejným činiteľom, čo teoretici nazvali „špirálou cynizmu“ (Cappella & Jamieson 1997; Valentino, Beckmann & Buhr 2001).

V kontexte nášho výskumu je však zaujímavá najmä základná charakteristika rámcov ako zjednodušujúcich „škatuliek“ vyhovujúcich mediálnej rutine (ale aj mediálnej manipulácii) a odvolávajúcich sa na mentálne a kultúrne nastavenia príjemcov. Ako zdôraznili J. Cappella a K. Jamiesonová, rámcovanie je viac ako nastoľovanie agendy, lebo nielen vysúva udalosti do popredia (opomínajúc iné), ale aj poskytuje spôsob „myslenia o nich“ (Cappella & Jamieson 1997, s. 39). Vzhľadom na to, že ľudia rozmýšľajú inštinktívne, predstavuje rámcovanie mocný psychologický nástroj (Iyengar 1991, s. 10).

V daných procesoch zjednodušovania príliš komplexného sveta fungujú práve médiá ako tzv. „kognitívne oko“ (Pan & Kosicki 1993, s. 59), cez ktoré vidíme realitu. Preto sme sa v aktuálnom výskume zamerali práve na mediálne rámcovanie konzervativizmu a konzervatívcov, resp. liberalizmu a liberálov. V tomto konkrétnom texte prezentujeme čiastkové výsledky o tom, ako „nálepkuje“ liberálny *Denník N*[3] konzervatívcov.

Výskumnú vzorku tvorili názorové texty, teda články spadajúce do žánrovej množiny publicistických príspevkov (v protiklade k spravodajským), ktoré obsahujú subjektívny názor autora. Sú to najmä komentáre, úvodníky, stĺpčeky, fejtóny, glosy, karikatúry. Vzorka zahŕňa obdobie január – apríl 2024 a obsahuje 196 textov: 124 z *Denníka N* a 72 z *Konzervatívneho denníka Postoj* (tab. č. 1). Zaraďovali sme do nej všetky články z rubriky Komentáre (oba denníky majú takto nazvanú rubriku), ktoré sa týkali polarizácie slovenskej spoločnosti – teda články o „tých druhých“. V liberálnom denníku boli takto chápaní konzervatívci, ale aj širšie všetci, ktorí nezdieľajú progresívnoliberálny pohľad na svet. V konzervatívnom denníku boli oponenti v tomto ideovom spore označovaní ako progresívci (častejšie) alebo liberáli, zriedkavo aj ako ľavica či socialisti, niekedy v jednom výraze „progresívno-liberálna ľavica“.[4]

---

[3] *Denník N* vznikol v roku 2014 odštiepením od tradičného liberálneho denníka *SME*, ktorý v tom čase kúpila slovenská spoločnosť Penta a časť redakcie sa obávala oligarchického vplyvu na obsah média. *Denník N* vychádza v tlačenej aj onlinovej podobe a spolu s denníkom *SME* patrí medzi najaktívnejšie a najčítanejšie celonárodné médiá hlásiace sa k progresívno-liberálnemu svetonázoru.

[4] Jazykovú debatu o význame slov liberálny, progresívny, progresivistický, ľavicový ponecháme v tomto príspevku stranou. Podobne rozlišovanie progresivizmu a liberalizmu (v zloženom slove so spojovníkom: progresívno-liberálny) a progresívneho liberalizmu (bez spojovníka: progresívnoliberálny). Tieto pojmy sa

Tab. č. 1: Rozloženie textov vo vzorke.

Médium	**Počet textov**
Denník N	124
Postoj	72
Spolu	**196**

Z metodologického hľadiska sme aplikovali kvantitatívno-kvalitatívnu obsahovú analýzu, sledujúc tri premenné:

- rámce,
- atribúty,
- argumenty.

V tomto príspevku prezentujeme iba výsledky týkajúce sa rámcov. Analyzovali sme ich kvalitatívne – teda využijúc vnorenie sa do textu a uplatniac výskumníkovu hĺbkovú znalosť prostredia a kontextu, keď bádateľ vystupuje ako relevantný reprezentant noriem, princípov a zvyklostí svojej kultúry (Hornig Priest 1996, s. 114). Zistenia o rámcovaní „tých druhých" v jednotlivých článkoch sme priebežne podrobne zaznamenávali a následne sme ich súhrnne vyhodnotili, identifikovali v nich zjednocujúce kategórie a tie sme pomenovali a charakterizovali.

Zistenia

Denník N

V *Denníku N* sme určili osem rámcov, resp. „nálepiek", ktoré dávajú liberálni novinári „tým druhým" – teda zvyšku spoločnosti, ktorý niekedy explicitne pomenúvajú ako konzervatívcov, ale niekedy ide o pomerne ťažko definovateľnú skupinu občanov, pre ktorú je určujúci opačný pohľad na dianie v spoločnosti a opačné hodnotové nastavenie, ako má komentátor:

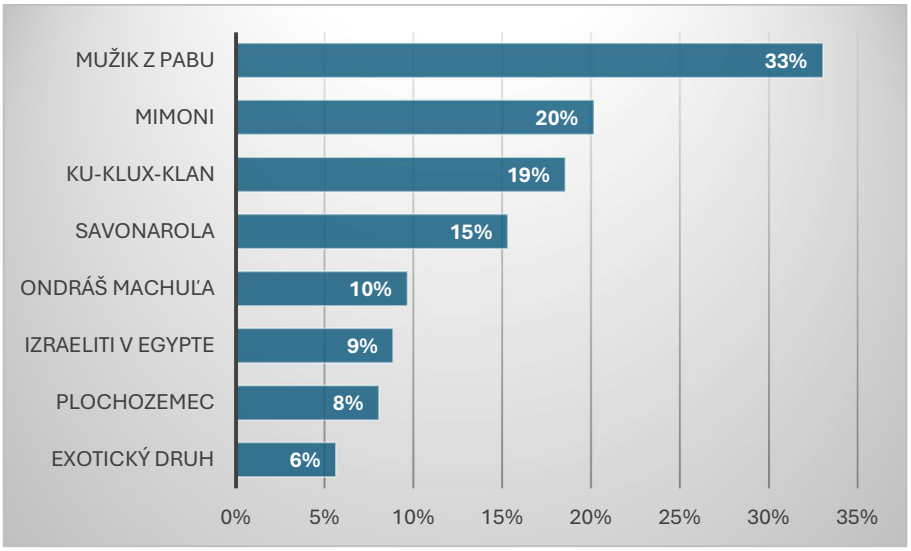
1. mužik z pabu,
2. mimoni,
3. Ku-Klux-Klan,
4. Savonarola,
5. Ondráš Machuľa,

v bežnej publicistike používajú ako čiastočne synonymné, hoci majú svoje obsahové nuansy. Na účely tohto príspevku máme pod výrazom liberalizmus na mysli kultúrny liberalizmus (nie ekonomický), ktorý je v súčasnosti stotožniteľný s progresivizmom.

6. Izraeliti v Egypte,
7. plochozemec,
8. exotický druh.

Jeden text mohol obsahovať viacero rámcov. Ich percentuálny výskyt zobrazuje graf č. 1.

Graf č. 1: Podiel jednotlivých rámcov vo vzorke z *Denníka N*.

Pomenovanie „mužik z pabu“ (33 %) je zámerne v ruštine, lebo takto zarámcovaný človek je – okrem iného – proruský, prokremeľský, proputinovský, protiukrajinský. Túto nálepku by sme mohli pomenovať aj „dezolát“, čo je tiež obľúbené slovo medzi mestskými liberálmi. Anglický výraz „deplorables“ použila Hillary Clintonová vo svojej prezidentskej kampani v roku 2016 na označenie poľutovaniahodných, úbožiakov, ktorí nevolia ju, ale podporujú Donalda Trumpa. Označujú sa takto málo chápaví, málo mysliaci ľudia z nižších spoločenských vrstiev, pudoví, primitívni, hrubí, krutí, agresívni, nahnevaní, morálne nízki, opantaní ideológiou, nekultúrni, až smiešni. Sú aj patriarchálni, mizogýnni, zápecnícki – ďalšie vhodné pomenovanie pre nich by mohlo byť z rozprávky o peciválovi, nemožnom najmladšom bratovi, vyvalenom doma na peci. V karikatúrach sa tento typ človeka zobrazuje najčastejšie v krčme alebo s fľašou alkoholu. Preto je v jeho pomenovaní aj krčma – po rusky pab. Tento rámec bol s náskokom najčastejší – dosiahol 33 %.

Rámec „mimoni“ (20 %) znamená davových ľudí bez vlastného názoru, nemysliacich, ľahko zmanipulovateľných. Potrebujú silného vodcu, ktorému túžia odovzdať svoju zodpovednosť a chcú ho uctievať. Hľadajú mesiáša, kráľa, silného muža. Sami sú zbabelí, zmätení, poslušní, schopní dať sa nahovoriť aj na zlé veci. Mohli by sme ich nazvať aj „ovce“

– v slovenských reáliách ich liberálni komentátori zvyknú označovať a konkrétne „Ficove ovce“, podľa vodcovskej roly premiéra Roberta Fica.

Nálepka Ku-Klux-Klan (19 %) je pre tých, čo používajú násilie namiesto argumentov, sú vnútorne zlí, nebezpeční, utláčajú slabých (napr. LGBT ľudí), sú teda homofóbni, krutí, nenávistní, pomstiví. Sociopati, extrémisti, neznášajú demokraciu, utiekajú sa k antisystému.

Nálepka Savonarola (15 %) je podobná, ale toto všetko má náboženský základ. Savonarolovia sú ovládnutí náboženskou ideológiou, ale pokrivenou, križiaci, fundamentalisti. Sú zaostalí, agresívni, násilní, posadnutí nenávisťou, pomstou a túžbou ovládať druhých. Niekedy navonok pôsobia skromne a dobročinne, ale ich pravá povaha sa skôr či neskôr prejaví.

Ondráš Machuľa (10 %) je meno veľmi známej slovenskej literárnej postavy z knihy slávneho spisovateľa Martina Kukučína *Neprebudený* (pôvodne vydané v r. 1918). Slovo „neprebudený“ je výstižné. Táto nálepka sa používa na vyjadrenie, že niekto je jednoduchý, primitívny, hlúpy, naivný, ľahostajný. Chce len svoj malý pokoj a blahobyt, vyššie veci sú mu ukradnuté. Má „zahmlený mozog“, žije v „kognitívnej hmle“.

Izraeliti v Egypte (9 %) sú tí, čo chcú pokoj za každú cenu. Plné hrnce sú im vzácnejšie ako sloboda a spravodlivosť. Sú ľahostajní, sebeckí, ale aj nerozumní, lebo v mene pokoja politikom všeličo prepáčia a nedokážu rozoznať, že tie plné hrnce sú často iba potemkinovské kulisy.

Rámec „plochozemec“ (8 %) označuje obeť dezinformácií, konšpirátora, ktorý sa cíti štvaný, nenávidený, žije v paralelnej realite. Aj on je kognitívne obmedzený a v súčasnom kontexte proruský.

Rámec „exotický druh“ (6 %) je jediný pozitívny, pretože sa používa v kontexte hľadania dialógu s „tými druhými“, „tými inými“. Sú síce divní, ale nie nevyhnutne zlí, dá sa s nimi komunikovať aj spolupracovať. Niektorí liberálni novinári zdôrazňovali, že aj konzervatívcom ide o dobro krajiny, sú medzi nimi aj demokratickí ľudia a je potrebné vyvarovať sa predsudkov.

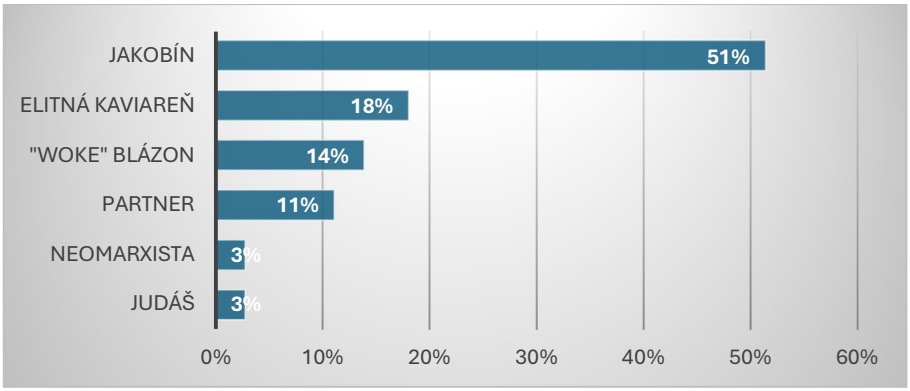
Konzervatívny denník Postoj

V *Konzervatívnom denníku Postoj* sme identifikovali a pomenovali šesť rámcov (graf č. 2):

1. jakobín,
2. elitná kaviareň,
3. „woke“ blázon,
4. partner,

5. neomarxista,
6. judáš.

Graf č. 2: Podiel jednotlivých rámcov vo vzorke z *Konzervatívneho denníka Postoj*.

„Jakobín“ (51 %) ako výrazne najčastejší rámec sa vzťahuje na kritiku progresívnoliberálneho ideologického radikalizmu, fanatizmu, bojovnosti, agresívnosti, zaujatosti, nespravodlivosti, hystérie. Liberálni oponenti sú vnímaní ako tí, ktorí so svätým zápalom ideológie „za mohutného nadšenia médií a následne davov“[5] naprávajú jeden omyl ďalším, idú aj proti prírodným zákonom a terorizujú štáty[6], páchajú násilie na ľuďoch, ktorých umlčiavajú a trestajú. Ich revolučný pátos býva pripodobňovaný aj ku komunistom. Vyslúžili si pomenovania ako „zeleno-červená nová ľavica“[7] alebo „dúhoví misionári“[8] a sú vykresľovaní ako ideologická sekta, vykonávatelia propagandy bez rešpektu k slobode slova, nositelia nebezpečných, skazonosných politík, ktorými ohrozujú ekonomiku, ale aj kultúrno-etické sféry (jazyk, identita človeka, ľudská dôstojnosť). Konzervatívci veľmi negatívne vnímajú ich rozpínavosť a tendenciu presadzovať svoju agendu na spôsob „valca“, a to napriek tomu, že v spoločnosti tvoria len menšinu, ale zato hlučnú a hysterickú.

---

[5] SÁDOVSKÝ, Š. 2024. Politika po prezidentských voľbách/Slovenský konzervativizmus neexistuje. Dokedy si to necháme? In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/154274/slovensky-konzervativizmus-neexistuje-dokedy-si-to-nechame.

[6] HRABA, Z. 2024. Absurdné právo nebyť ovplyvnený zmenou klímy/Európsky súd pre ľudské práva nepochybne prekročil rubikon. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/154080/europsky-sud-pre-ludske-prava-nepochybne-prekrocil-rubikon.

[7] KRIVOŠÍK, L. 2024. Prieskum AKO k eurovoľbám/Pokiaľ by progresívci takto triumfovali, Slovensko by sa vymykalo trendom v EÚ. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/154569/pokial-by-progresivci-takto-triumfovali-slovensko-by-sa-vymykalo-trendom-v-eu.

[8] LEIDENFROST, M. 2024a. Krajniak na ceste ku KÚ/Nemali ste ho nechať ísť, kádeháci, veru, nemali ste ho nechať ísť. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/147769/nemali-ste-ho-nechat-ist-kadehaci-veru-nemali-ste-ho-nechat-ist.

V rámci „elitná kaviareň“ (18 %) vytŕča ako podstatný rys povýšenectvo a pýcha. Konzervatívci vnímajú svojich progresívnoliberálnych oponentov ako snobov s „charizmou mrazničky“[9], bez akejkoľvek empatie voči názorovým oponentom a snahy priblížiť sa k nim. Naopak, pociťujú z ich strany neúctu, pohŕdanie. Zároveň je kaviareň pre liberálov akousi salónnou bublinou, v ktorej sa držia mimo reality, mimo skutočných potrieb a požiadaviek ľudí, mimo porozumenia pre dobro tejto krajiny. Kaviareň symbolizuje aj pohodlnosť, zmäkčilosť: liberáli sú niekedy vnímaní ako arogantne sebavedomí, ale vnútri slabí, ľahko zviklateľní, náchylní pred problémami utekať – čiže stelesňujúci nedostatky súčasnej generácie „snehových vločiek“.

„Woke bláznov“ (14 %) by sme v doslovnom ponímaní mohli postaviť proti „Neprebudenému“ vyskytujúcemu sa medzi liberálnymi nálepkami pre konzervatívcov. Tento rámec však nesignalizuje čerstvú myseľ ani britký úsudok, naopak, ako vyjadruje slovo „blázni“, títo samozvaní „prebudenci“ sú vnímaní ako ideologicky zaslepení, pomätení, extaticky nadšení za svoje témy a trochu smiešni, ale aj nebezpeční, lebo pôsobia ako slepí vodcovia, ktorí zbytočne privádzajú aj svojich nasledovateľov na scestie. Nemajú totiž domyslené dôsledky vlastných ideí, sú rojkovia odtrhnutí od reality, schopní sami sebe protirečiť (napríklad pretláčajú program tzv. spoločenskej zodpovednosti a ekologickej udržateľnosti firiem, ale nevidia, že tým poškodzujú ekonomiku i boj na Ukrajine). Chýba im teda zdravý sedliacky rozum a uplatňovanie ich sociálneho inžinierstva v praxi vedie k absurdným situáciám. Tento rámec obsahuje v sebe ako podmnožinu aj menší rámec „slniečkarov“, používaný najmä v súvislosti s migráciou na označenie ideologickej zaslepenosti a neschopnosti predvídať dôsledky.

Rámec „partner“ (11 %) zahŕňa vnímanie liberálov ako druhov v boji proti nedemokratickým populistom, spojencov, demokratov, ľudí, s ktorými hodno spolupracovať. Patria sem aj konzervatívne postoje k názorovým náprotivkom ako k tým, ktorí sú potrební pre rovnováhu v spoločnosti a dokážu zaujať svojím myslením, štýlom, možno sa nimi inšpirovať.

„Neomarxisti“ (3 %) sú tiež pomýlení ideológovia, avšak na rozdiel od jakobínov nie sú agresívni, násilní, rozpínaví. Sú len nositeľmi zlej vízie pre krajinu s potenciálom ničiť jej prosperitu.

---

[9] LEIDENFROST, M. 2024b. Ostane Kočner prezidenta!/Nech KDH teraz už dá ruky preč od Korčoka. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/153706/nech-kdh-teraz-uz-da-ruky-prec-od-korcoka.

Málo používaná špecifická nálepka „judáš“ (3 %) je určená dovnútra konzervatívneho tábora – tým, ktorí strácajú konzervatívnu identitu, rozrieďujú posolstvo v záujme pomýleného zbližovania sa s liberálmi, pričom sú nemastní-neslaní, resp. biblickým jazykom: ani horúci, ani studení. V postate zradili, v horšom prípade dokonca za prchavé výhody pre seba.

Porovnanie a záver

Medzi konzervatívnymi a liberálnymi „nálepkami“ môžeme sledovať isté paralely a uvažovať o spoločných znakoch aj špecifických črtách polarizovaného myslenia a hovorenia na jednej i druhej strane.

Prvá paralela sa ponúka medzi rámcami „mužik z pabu“ (33 %) a „elitná kaviareň“ (18 %). V prvom rade je zrejmý kvantitatívny nepomer: v liberálnom prostredí to bola najčastejšia nálepka dosahujúca tretinový podiel na skúmaných textoch, kým v konzervatívnom prostredí nezasahoval tento rámec ani pätinu textov. Zdá sa, akoby si týmto vzájomným označením obidve skupiny navzájom pritakávali: tým, že druhých označujú za „vyšších“ alebo „nižších“, sami seba zaraďujú na opačnú stranu a toto sebazaradenie sprevádzajú určitým morálnym odsúdením oponentov. Sledujeme tu odraz globálneho trendu známeho napr. aj z USA, kde sa tiež konzervatívny a liberálny živel rámcujú ako „úbožiacky“ a „elitný“ – rozšírilo a ujalo sa už spomenuté pomenovanie „deplorables“, ktorým v prezidentskej kampani z roku 2016 označila (resp. urazila) anti-progresívcov Hillary Clintonová a dnes ho s určitou hrdosťou nosia na tričkách a bejzbalových šiltovkách konzervatívni voliči (Pfister 2024, s. 196 – 197).

Ďalšiu paralelu treba vidieť medzi najčastejším konzervatívnym rámcom „jakobín“ (51 %) a dvojicou liberálnych rámcov „Ku-Klux-Klan“ a „Savonarola“ (spolu 34 %). Jakobín totiž v sebe zahŕňa ideológiu aj agresivitu, ktoré sú pri hovorení o konzervatívcoch jemnejšie rozlíšené podľa toho, či v danom diskurze hrá rolu aj náboženstvo, alebo nie.
U konzervatívcov bol tento rámec s náskokom (nadpolovičným!) prvý a u liberálov by bol po sčítaní oboch kategórií tiež na prvom mieste. Je teda zrejmé, že ideový, resp. ideologický nátlak z druhej strany výrazne irituje aj konzervatívcov, aj liberálov.

K „Neprebudenému“ sa – už len na jazykovom základe – natíska paralela s „woke“. „Ondráš Machuľa“ (10 %) ako kognitívne zahmlený, ubitý, podriadený v protiklade s „woke bláznom“ (14 %), ktorý svoj prívlastok síce odvodzuje od „prebudenia“ či „bdelosti“, ale z konzervatívnej strany je vnímaný ako vyšinutý, pomýlený a svojím revolučným nadšením až komický. Základom oboch rámcov je teda presvedčenie o nerozumnosti (alebo vyslovene hlúposti) druhej strany. Mohlo by sa zdať, že u konzervatívcov je tento postoj častejší, ale iba

kým sa nezameriame aj na rámce „mimoni“, „Izraeliti v Egypte“ a „plochozemci“, ktoré všetky – s istými nuansami – poukazujú na mentálnu nedostatočnosť kritizovanej strany, či už sa akcentuje jej stádovitosť, otupená pohodlnosť alebo konšpiratívne myslenie. Tieto tri rámce dokopy dosahujú na našej vzorke podiel 37 % a spolu s „Ondrášom Machuľom“ až 47 %. Z toho môžeme usudzovať, že kým u konzervatívcov hrá vo vzťahu k liberálom prím rozhorčenie nad tendenciami k revolučnému teroru, u liberálov je to výsmech z kognitívnej slabosti oponenta.

Napokon ostávajú rámce „exotického druhu“ (6 %) a „partnera“ (11 %), oba poukazujúce na možnosť dialógu s druhou stranou, na jej inšpiratívny potenciál a nádej na spoluprácu. U liberálov je tento rámec menej častý a menej ústretový – „tým druhým“ sú ochotní priznať právo na dobrý úmysel, už menej si však od neho sľubujú aj dobrý výsledok. Konzervatívny postoj k liberálom bol ústretovejší, partnerskejší, veľkorysejší.

Tieto výsledky sú však – ako bolo avizované v úvode – len prvými sondami do rozsiahlej analýzy, ktorá je v procese a do ktorej postupne pribudnú vzorky z okrajovejších častí konzervatívno-liberálneho spektra, v ktorom práve *Denník N* a *Konzervatívny denník Postoj* zastávajú stredovejšie, umiernenejšie pozície. Výskum pokračuje rešeršovaním a analyzovaním denníka *SME*, spravodajského portálu *Aktuality*, denníka *Štandard* a portálu *Hlavné správy*, čo prinesie aj do zistení o rámcoch a rámcovaní ďalšie zaujímavé podnety.

Literatúra

BATESON, G. 1955. A Theory of Play and Phantasy. In: *Psychiatric Research Reports*, roč. 1, č. 2, s. 39 – 51.

BEHR, V. 2021. Towards a transnational and social history of anti-liberalism. Insights from the trajectory of Ryszard Legutko. In: *European Politics and Society* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23745118.2021.1956237?needAccess=true. DOI: 10.1080/23745118.2021.1956237.

BETINSKÝ, J. 2022a. Rozhovor so Štefanom Hríbom: Dobrý novinár chráni ľudskú dôstojnosť. In: *Pravidelná dávka* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://pravidelnadavka.sk/3916-2/.

BETINSKÝ, J. 2022b. Rozhovor s Michalom Vašečkom: Konzervatívci a liberáli musia byť spojenci. In: *Pravidelná dávka* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://pravidelnadavka.sk/255-rozhovor-s-michalom-vaseckom-konzervativci-a-liberali-musia-byt-spojenci/.

BUCHANAN, P. 1992. The Cultural War for the Soul of America. In: *Patrick J. Buchanan – Official Website* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: http://buchanan.org/blog/the-cultural-war-for-the-soul-of-america-149.

BUTLER, P. 2014. Godfather of Multiculturalism' Stuart Hall Dies Aged 82. In: *The Guardian* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/education/2014/feb/10/godfather-multiculturalism-stuart-hall-dies.

CAPPELLA, J. N. – JAMIESON, K. H. 1997. *Spiral of Cynicism. The Press and the Public Good.* New York/Oxford: Oxford University Press.

CÍBIK, M. 2017. *Liberáli a tí druhí.* Bratislava: AKAmedia.

DIERCKS, D. – LANDREVILLE, K. D. 2017. The indirect effects of partisanship and partisan media on knowledge about same-sex marriage policy: Exploring the knowledge and belief gap hypotheses. In: *Mass Communication and Society*, č. 20, s. 192 – 212. DOI 10.1080/15205436.2016.1230221.

DREHER, R. 2017. *Benediktova voľba.* Bratislava: Postoj.

ENTMAN, R. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. In: *Journal of Communiation,* roč. 43, č. 4, s. 51 – 58.

FEINBERG, M. – WILLER, R. 2015. From gulf to bridge: When do moral arguments facilitate political influence? In: *Personality and Social Psychology Bulletin*, roč. 41, č. 12, s. 1 665 – 1 681. DOI 10.1177/0146167215607842.

FONTE, J. 2000. Why There is a Cultural War. Gramsci and Tocqueville in America. In: *Hoover Institution* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.hoover.org/research/why-there-culture-war.

FREGA, R. 2024. Political elites and the democratic duty to trust the people. In: *Acta Politica* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://link.springer.com/article/10.1057/s41269-023-00323-5. DOI: 10.1057/s41269-023-00323-5.

GOFFMAN, E. 1986 [1974]. *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.

GRAMSCI, A. 1971. *Selections from the Prison Notebooks*. Prel. a ed. Quintin Hoare a Geoffrey Nowell Smith. New York: International Publishers.

HALL, S. 1985. Signification, representation, ideology: Althusser and the post-structuralist debates. In: *Critical Studies in Mass Communication*, roč. 2, č. 2, s. 91 – 114.

HORNIG PRIEST, S. 1996. *Doing Media Research. An Introduction*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

HRABA, Z. 2024. Absurdné právo nebyť ovplyvnený zmenou klímy/Európsky súd pre ľudské práva nepochybne prekročil rubikon. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/154080/europsky-sud-pre-ludske-prava-nepochybne-prekrocil-rubikon.

HUNTER, J. M. 1992. *Culture Wars: The Struggle to Define America*. New York: Basic Books.

HUNTER, J. M. 2009. The Cultural War and the Sacred/Secular Divide: The Problem of Pluralism and Weak Hegemony. In: *Social Research,* roč. 76, č. 4, s. 1 307 – 1 322.

IYENGAR, S. 1991. *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues.* Chicago: The University of Chicago Press.

JANUŠKEVIČIŪTĖ, J. 2022. Threats to the Process of Receiving Political News from Echo Chambers and Filter Bubbles on Social Media. In: *Information & Media,* č. 94, s. 39 – 52. DOI 10.15388/Im.2022.94.64.

JOU, W. 2013. Left and Right in new democracies. In: J. C. Rosas – A. J. Ferreira (eds.). *Left and Right*: *The great dichotomy revisited*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, s. 283 – 295.

KANOVSKÝ, M. – KOCIČOVÁ, N. 2018. Ideological consistency and political polarization in Slovakia. In: *Human Affairs,* roč. 28, č. 1, s. 44 – 53. DOI: 10.1515/humaff-2018-0005.

KERTZER, J. D. – RENSHON, J. 2022. Experiments and Surveys on Political Elites. In: *Annual Review of Political Science,* č. 25, s. 529 – 550. DOI: 10.1146/annurev-polisci-051120013649.

KITCHENS B. – JOHNSON S. L. – GRAY P. H. 2020. Understanding Echo Chambers and filter Bubbles: The Impact of Social Media on Diversification and Partisan Shifts in News Consumption. In: *MIS Quarterly,* roč. 44, č. 4, s. 1 619 – 1 649. DOI 10.25300/MISQ/2020/16371.

KLEMBÁROVÁ, J. 2013. Reflexia bioetických otázok v prácach Jána Pavla II. In: Martin Ološtiak, Marek Chovanec (eds.). *8. študentská vedecká konferencia.* Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 216 – 223.

KOZIAK, T. – HVASTA, M. 2019. Zdroje pravicového politického extrémizmu na Slovensku. In: Tomáš Koziak – Ján Ruman – Jana Šutajová (eds.). *Kam kráčaš Európa, kam kráčaš demokracia*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, s. 89 – 101.

KRIVOŠÍK, L. 2024. Prieskum AKO k eurovoľbám/Pokiaľ by progresívci takto triumfovali, Slovensko by sa vymykalo trendom v EÚ. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z:

https://www.postoj.sk/154569/pokial-by-progresivci-takto-triumfovali-slovensko-by-sa-vymykalo-trendom-v-eu.
LACLAU, E. – MOUFFE, Ch. 1985. *Hegemony and Socialist Strategy*. London, New York: Verso.
LEIDENFROST, M. 2024a. Krajniak na ceste ku KÚ/Nemali ste ho nechať ísť, kádeháci, veru, nemali ste ho nechať ísť. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/147769/nemali-ste-ho-nechat-ist-kadehaci-veru-nemali-ste-ho-nechat-ist.
LEIDENFROST, M. 2024b. Ostane Kočner prezidenta!/Nech KDH teraz už dá ruky preč od Korčoka. In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/153706/nech-kdh-teraz-uz-da-ruky-prec-od-korcoka.
MICHAUD, K. E. H. – CARLISLE, J. E. – SMITH, E. R. A. N. 2009. The relationship between cultural values and political ideology, and the role of political knowledge. In: *Political Psychology*, roč. 30, č. 1, s. 27 – 42. DOI 10.1111/j.1467-9221.2008.00679.x.
MIKULČÍKOVÁ, A. 2010. *Súčasný pravicový extrémizmus*. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi.
NADLER, A. 2020. The Great Anti-Left Show. In: *Los Angeles Review of Books* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://lareviewofbooks.org/article/the-great-anti-left-show/.
NADLER, A. 2022. Political Identity and the Therapeutic Work of U.S. Conservative Media. In: *International Journal of Communication*, roč. 16, s. 2 621 – 2 633 [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/18366/3778.
NEUMAN, W. R. – JUST, M. R. – CRIGLER, A. N. 1992. *Common Knowledge. News and the Construction of Political Meaning.* Chicago/London: The University of Chicago Press.
PALKO, V. 2019. *Levy prichádzajú. Prečo Európa a Amerika smerujú k novej tyranii*. Bratislava: Postoj Media.
PAN, Z. – KOSICKI, G. M. 1993. Framing Analysis: An Approach to New Discourse. In: *Political Communication,* roč. 10, č. 1, s. 58 – 59.
PFISTER, R. 2024. *Pozor na každé slovo. Ako progresívna ideológia ohrozuje našu slobodu prejavu.* Bratislava: Postoj Media.
REISER, M. 2016. Detache and out of touch? Political Elites between public criticism and logic of professionalization. Prezentované na The European Consortium for Political Research General Conference Prague, 07 – 10 September 2016 [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://ecpr.eu/Events/Event/PaperDetails/29607.

RONČÁKOVÁ, T. – KAŠČÁKOVÁ, S. 2023. Ako sa navzájom častujú konzervatívci a liberáli. Expresívne výrazy v mediálnych textoch. In: *Kultura – Media – Teologia*, č. 56, s. 87 – 112 [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/kmt/article/view/13723. DOI: 10.21697/kmt.2023.56.06.

RONČÁKOVÁ, T. 2015. Reconciling Conservatives and Liberals: Mission impossible? In: *Revista Română de Journalism Comunicare,* roč. X, č. 4, s. 28 – 40.

RONČÁKOVÁ, T. 2016. Media Coverage of a Crisis Situation in the Slovak Catholic Church. Media Argumentation Schemes in Relation to Christianity. In: Victor Khroul (ed.). *Media and Religion (vol. 4). Christianity in Media: Central and Eastern European Perspective.* Moscow: Faculty of Journalism, Lomonosov Moscow State University, s. 16 – 41.

RONČÁKOVÁ, T. 2021. Closed churches during a pandemic: liberal vs. conservative and Christian vs. atheistic argumentation in the media. In: *Journalism and media,* roč. 2, č. 2, s. 225 – 243. DOI: 10.3390/journalmedia2020013.

RONČÁKOVÁ, T. 2022a. The image of Christian churches in the Slovak and Czech media during the first wave of the COVID-19 pandemic. In: *Church, Communication and Culture,* 7, 2022a, č. 1, s. 127 – 153. ISSN: 2375-3234 (print), ISSN: 2375-3242 (online). DOI: 10.1080/23753234.2022.2036622

RONČÁKOVÁ, T. 2022b. Pink vs. Brown - How Conservative Journalists Perceive Liberals and vice versa. In: *KOME*, roč. 10, č. 2, s. 93 – 116 [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: http://komejournal.com/files/KOME_Ron%C4%8D%C3%A1kov%C3%A122.2.pdf. DOI: 10.17646/KOME.75672.93.

RONČÁKOVÁ, T. 2022c. Obraz cirkvi, kresťanstva a veriacich v mainstreamových liberálnych médiách na Slovensku. In: M. Cybulski – J. Jęczeń – M. Mocarz-Kleidienst – M. Wideł-Ignaszczak (eds). *Język – Media – Religia. Konteksty Europy Środkowo-Wschodniej,* Tarnów: Biblos, s. 191 – 216.

RONČÁKOVÁ, T. 2023. Religion in Cartoons of Slovak Mainstream Newspapers. In: *Studia theologica,* roč. 25, č. 3, s. 113 – 141 [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://studiatheologica.eu/artkey/sth-202303-0006_nabozenstvo_v_karikaturach_slovenskych_mainstreamovych_dennikov.php. DOI: 10.5507/sth.2023.037.

RONE, J. 2021. Backsliding of the left: or how Viktor Orbán´s right-wing conservative illiberalism emerged as a normative ideal in Bulgarian political discourse. In: *European Politics and Society* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z:

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/23745118.2021.1956239. DOI: 10.1080/23745118.2021.1956239.
SÁDOVSKÝ, Š. 2024. Politika po prezidentských voľbách/Slovenský konzervativizmus neexistuje. Dokedy si to necháme? In: *Postoj* [online]. [cit. 2024-12-03]. Dostupné z: https://www.postoj.sk/154274/slovensky-konzervativizmus-neexistuje-dokedy-si-to-nechame.
SEKERÁK, M. 2015. Why Praying "Hail, Mary" Does Not Denote to Invade Iraq and to Accept Capitalism? In: *Romanian Political Science Review*, roč. XV, č. 1, s. 61 – 90.
SHCHERBAKOVA, O. – NIKIFORCHUK, S. 2022. Social media and filter bubbles. In: *Polonia University Scientific Journal,* roč. 54, č. 5, s. 81 – 88. DOI 10.23856/5411.
VALDESOLO, P. – GRAHAM, J. (eds.). 2016. *Social psychology of political polarization*. New York: Routledge. DOI: 10.4324/9781315644387.
WOOD, B. A. 1998. Stuart Hall's Cultural Studies and the Problem of Hegemony. In: *The British Journal of Sociology,* roč. 49, č. 3, s. 399 – 414.
YOUNG, D. G. 2019. *Irony and Outrage. The Polarized Landscape of Rage, Fear, and Laughter in the United States.* New York: Oxford University Press.
YOUNG, D. G. 2020. The Lincoln Project and the Conservative Aesthetic. In: Society, roč. 57, č. 5, s. 562 – 568.

prof. Terézia Rončáková, PhD.
Katedra žurnalistiky
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 1B
034 01 Ružomberok

terezia.roncakova@ku.sk

Podporené z grantu VEGA 1/0510/24 „Kultúrna vojna v médiách a v jazyku".